

כנסת שמינית

מושב שני

פרוטוקול מס' 77

מישיבת ועדת הכלכלה שהתקיימה ביום ב' כ' באדר
תשל"ה (3.3.75) בשעה 10.30

נוכחים:

חברי הועדה:
י. הורוביץ - היו"ר
א. אבטבד
פ. גרופר
מ. דרובלס
א. לבנבראון
א. לבני
נ. קצב
י. שערי

מוזמנים:

מר דוברת - משרד האוצר
מר בירגר - משרד המסחר והתעשייה
גב' גילת - הסתדרות העובדים הכללית
גב' לבנון - הסתדרות העובדים הכללית
מר זיו-אב - לשכת התאום של הארגונים
הכלכליים
מר אלשיך - לשכת התאום של הארגונים
הכלכליים
מר בן-עזר - לשכת התאום של הארגונים
הכלכליים
מר גולומב - לשכת התאום של הארגונים
הכלכליים
מר פדרמן - לשכת התאום של הארגונים
הכלכליים
מר רוטלוי - לשכת התאום של הארגונים
הכלכליים

יועץ כלכלי לועדה - ד. לב

מזכיר הועדה - מ. פלקסר

רשמה - ש. ברקת

סדר היום

השגות הגורמים במשק על הצעדים האחרונים של הממשלה.

- 1283 -

(נתקבל ביום 17.3.75)

היו"ר י. הורוביץ:

אני מחבד לפתוח את
ישיבת הועדה.

קראנו לדיון זה את כל
הגורמים החשובים במשק - נציגי ההסתדרות, התעשיה, הצרכנים - מחוץ
דאגה לגורל המשק. כולנו חרדים למצב אשר ידוע לנו כי הוא קשה ביותר,
ורבים מאתנו חוששים שהחלטות האחרונות שנתקבלו לא יביאו להבראת
המשק אלא חלילה לנו. הילנו רוצים לתרום בדיון זה מה שביכולתנו, כדי
שהחלטות הכנסת יביאו להבראתו של המשק ולא להפוכו של דבר.

מר זיו-אב:

אין אנו מייצגים כאן איש
איש את ארגונו, אלא
למדנו בלשכת התאום, המייצגת 13 ארגונים, להופיע יחד. לצערנו לא יכול
היה להתלוות אלינו מר מושביץ, היוצא לחו"ל. אנחנו מייצגים את ענפי
היצור, התאחדות האכרים ושאר ענפי המשק. נוכח הגזרות האחרונות נוצרה
חזית בלתי-רגילה במדינה, מתוך הבנה והערכה הדדית, ואנחנו מופיעים
יחד עם הסתדרות העובדים כדי להגן על העובדים ביצור כאשר אנחנו מועלים
נגד מס המעסיקים.

אני רוצה קודם כל לחקן
טעות שהתפרסמה בדברי שר האוצר, כאילו הוא הציע לממשלה לקבל את
החלטתה לאחר שהגיעה להסכמה אתנו; הוא הודה בשיחה עם מר מושביץ שזו
הייתה טעות מצדו, כי אנחנו לא הסכמנו לתוכנית אלא רק הסכמנו שהוא יכול
להביא את הצעותיו גם אם אנחנו לא מסכימים להם. ידוע לי שיש חומכים
לעמדתנו גם מבין חברי הכנסת של המערך, כמו למשל ח"כ אפרת וח"כ
גרשוני שהביעו דעות לא רחוקות משלנו. כפי שהגדירה זאת חנה זמר: זהו
קנס על מתן פרנסה לאנשים. מר אלשיך, יועצנו הכלכלי, יביע דעתו
בשמו.

מר אלשיך:

אני מצטער שלא הונח על
שולחן הועדה המכתב המשותף
ששלחנו בענין זה, ואחזור בקיצור על אותן נקודות מספר שהניעו אותנו
להביע התנגדותנו החריפה למיסים שהוחלט עליהם בממשלה ואשר צריכים
עדיין לבוא לאישור הכנסת.

אני רוצה להזכיר קודם
כל שבהסכם שנעשה בין העובדים, המעסיקים והממשלה, הובן והוסכם במפורש
שהסכם זה נחתם לאור ההבטחה שעד אשר לא תוגש הרפורמה (כנראה ביולי 1975)
לא יוטלו מיסים, לא עקיפים ולא ישירים, בהסכם זה היינו כולנו
מאוהדים שצריך לשמור חוץ חצי שנה על שקט בתעשיה, כדי לחזור למצב של
יציבות במשק עד כמה שאפשר. בחודשים ינואר-פברואר הסתמנו סימנים
ראשוניים של התייצבות יחסית זאת, ולפתח הגענו לחאטה בקצב האינפלציה.
והנה הופתעו, הן הארגונים הכלכליים והן ההסתדרות, מעצם ההחלטה של
הממשלה אשר לא לקחה בחשבון, לפתוח לדעתנו, מספר נקודות.

אנחנו לא מסכימים עם ההנחה
שאי אפשר לקצץ בסעיפי התקציב שהוגשו לכנסת. לדעתנו אפשר לקצץ בכל
הסעיפים, פרט לסעיפי החובות שאותם חייבים לשלם. אם הנחה זו איננה
מתקבלת, הרי דעתנו היא ששני המיסים, וביחוד מס המעסיקים, גורם לכך
שהמשק היצרני עומד להיות מופלה לרעה לעומת המשק המתקצב - ואין זה
משנה מבחינתנו אם ההמליה היא ב-4% או ב-7.5%. אנחנו חושבים שאפשר
היה להטיל את המס הזה גם על המשק המתקצב. מלבד זאת נראה היה לנו
שבציפיות לקראת הרפורמות במיסוי, הענקנו אמון בממשלה ובשר האוצר,
ואמרנו שנאבק יחד כדי שהרפורמה שתוצע ע"י הועדה אומנם תתקבל ע"י המשק.
אנחנו נמצאים כבר עכשיו במצב של הרת אמון, ולכן אנחנו כבר לא יודעים
מה עומד להיות ולא בטוחים אם הצהרות הממשלה לגבי הרפורמה הצפויה

3.3.75

אומנם יחקיימו. יתר על כן, אם נכנמים לביקורת המספרים, נראה לנו שמה שהוצע הוא בניגוד גמור לרפורמה הצפויה. כאשר המסך נתון בחשש של גידול האבטלה (לפי התקציב הלאומי הצפוי תהיה אבטלה של 58 אלף עובדים) באים להטיל מס על העסוקה, שבהכרח ידחוף את אלה אשר עדיין החלבטו את לפטר עובדים או לא, להוציא את המסקנות ולהביא את שיעור האבטלה לגידול המפר כל אפשרות של וויסות וביקורת. יתר על כן, לאותה מחצית של המס שהוא מסק שרוחיה מחוקצב, תהיה עדיפות לאין ערוך בקבלת עובדים ואפילו בהשאת אותו מספר שהיה בשנה האחרונה, כאשר מצד שני אנחנו חוששים שם המעסיקים עלול לגרום לצמצומים בתפוקה ולהגברת האבטלה מעל ומעבר למה שמצפים המחננים של התקציב הלאומי במחציתו השניה של המסך: החלק היצרני שביצור התעשייתי והחקלאי. אי אפשר להשוות את מס המעסיקים למס ערך מוסף, כי הוא מפלה את היצור המקומי לעומת היבוא בו בזמן שם ערך מוסף הוא ניאטרלי. נוסף לזאת, המס מוטל על השכר והשכר מהווה 80% ממס ערך מוסף. הוא מעלה את מס החברות יחד עם המיליון ל-84.3%, ואם ישאר בשיעור 4% - ל-81%. זה מדובר בחברה שאינה מחלקה דיוידנדה, אלא מחליטה להשקיע את כל רווחיה במפעל. בחברה שאיננה תעשייתית, המס מחקר ל-90%. כלומר, הוא פוגע בצבירה האפשרית להשקעה במסך. אם עד עכשיו האומדן היה ששיעור ההשקעה ירד באופן ריאלי ב-4%, זה יתן דחיפה לירידה ריאלית גדולה יותר. ומכל הנימוקים האלה, המס הזה בא בעיתוי לא נכון. מבחינה פסיכולוגית הוא גורם להתנהגות בלתי רצויה, הן מבחינת הפיקוח על האבטלה וכן מבחינת המגמות של התוכנית הכלכלית מנובמבר 1974. אחרי התוכנית הזאת שיפתו הארגונים הכלכליים פעולה באופן מלא עם האוצר, מתוך ציפייה שהצעדים האלה יביאו להבראה כל שהיא של המסך.

בהתחשב בכך שהממשלה אומרת

כי המס יוטל רק עד אוקטובר 1975 כאשר יהיה מס ערך מוסף, וכן שהמס יהיה בשיעור 4% ולא 7.5%, אני רוצה לקבוע שלשכת התאום של הארגונים הכלכליים לא הייתה אף פעם בעד מס ערך מוסף בשל עצמו, אלא חמכה בו בחנאי שתהיה רפורמה במיסים. זה מסביר את מורת רוחנו כאשר באים להצדיק מס זה בטענה שאנחנו הסכמנו למס ערך מוסף. מה שמביאים עכשיו הוא תלוש מן הרפורמה במיסים, ולכן אנחנו מתנגדים להטלת "מס ערך מוסף בדרך" כביכול. אינני בטוח ששם ערך מוסף אמנם צריך לבוא בנוסף לרפורמה שחזקה, אלא כדי לספוג את הכספים שיהיו בציבור. 4% מס יחנו 500 מליון לילשנה ברוטו, עד חודש אוקטובר 1975. לפי החישוב שלנו, מאחר והמס הזה הוא מס מוכר לצורך הורדה ממס הכנסה, וכן צריך יהיה לממן את תקציב העיריות מתוך יתרת ההכנסות וכן ישלנו פיצויים ליצואנים - ברור שכסף רב לא ישאר בידי הממשלה וכל ההכנסה מן המס הזה הופכת להיות חסרת משמעות. במקום זה אפשר היה להמתין עם הטלת המיסים האלה ולקיים דיון עם ההסתדרות והמעסיקים יום אחד לאחר שועדת בן-שחר תגיש את מסקנותיה, ע"מ שנגבש יחד תוכנית כיצד למלא דרישות הממשלה לספיגה נוספת לתקציב. אפשר היה לדחות את הבאת החוק לחודש מאי, כאשר יתפרסמו כבר מסקנות הועדה אם שיעורו של מס ערך מוסף יהיה 10%, זה צריך להספיק כדי למלא את הגרעון בתקציב הממשלה.

מר רוטלוי:

מס מעסיקים - בין שהוא בשיעור 4% או רק 2% - יגרום קודם

כל להרחעת השקעות, דחית האמינות כלפי הממשלה ותוכניתה הכלכלית, מצד הגורמים היוזמים. הראיה היא שלצורך ענין זה הוקמה חזית מלוכדת של ארגוני המעסיקים וההסתדרות. בשעה שמדברים על אורח של מוסריות במדינה, אני חושב שדוקא מס זה יגביר את הרצון להעלמת מיסים. עידוד התופעה של העלמת המס מצד הגורמים הלא מאורגנים, זו אחת הבעיות הקשות ביותר של המדינה, כמו שהפרופורציה של השכר הרישמי במבנה הכנסת הפרנסים במדינה לעומת חלקן של ההוצאות הנילוות. אנחנו טוענים שאפשר לקבל את ההכנסות האלה מצימצום הוצאות הממשלה ע"י הגברת היעילות,

ולאו דוקא ע"י צמצום השרותים. מס מסוג זה עלול לגרום להאטה רצינית ביותר במשק. אנחנו חוששים מן הירידה בפעילות ופיטורי עובדים בתעשייה, ואנחנו בשעה שגם ועדת הכלכלה, וגם הכנסת כולה, חייבים לנקוט עמדה שתביא לביטול המס הזה. אני רוצה להביא אספקט נוסף: הנזק שיגרם ליצוא וע"י כך למשק המדינה בכלל, גם אם הובטח שישולם חמריץ ומס המעסיקים יוחזר. תוצאה ראשונה תהיה שנרחיק יותר מידי את ה-לי מן השער הרשמי שלה. כאשר דובר על מס בשעור 7.5%, הובטחה פרמיה של 26 אג", ואני מניח שעכשיו היא איקבע בסביבות 14 אג". אנחנו לא מעוניינים בחוספת לחמריץ כאשר זה יבוא צמוד למס. החשש שלנו הוא שמתקרבים מהר מאוד לפיחות נוסף ולזעזועים חדשים במשק. עוד לא קרה שתמריצים יכסו את עלית ההוצאות הממשיות - נוסף לכך שבד"כ מחזירים לנו את ההמרש כעבור חודשים רבים. לפיכך הצעתנו היא שהממשלה תחזור בה מהצעתה לגבי מס זה, ולחילופין - תשחרר את העשיות היצוא ממס מעסיקים בכלל.

מר פדרמן:

כל חברי התאחדות בתי המלון

משלמים מס במאה אחוז.

בתי המלון מעסיקים מספר גדול של עובדים למען האפשרות שיהיה מתאום תפוסה גדולה, אפילו אם זה ימשך רק ימים אחדים. ההתאוששות שהיתה צפויה בחודשים ינואר-פברואר לא התרחשה. מאז מלחמת יום הכיפורים נתון הענף בירידה מתמדת. תוספת החברים, שהיא פי כמה וכמה יותר ממה שהיה נחוץ, הביאה להגדלת מספר העובדים, ולעליית חלקו של שכר העבודה בהוצאות בתי המלון, עם כל התוספות וההעלאות שעליהם הוחלט לאחורונה. על תוחים לא מדברים כבר מזה שנתיים. אנחנו בודאי איננו מסוגלים לשלם את הקנס הזה. יש הוראה ברורה של ההתאחדות שלא לשלחף מעולה, לא בקבלת אחוז אחד ואפילו לא בחצי אחוז, כי אי אפשר לשלם. גם אנחנו מקבלים את התמריצים באיחור של חודשים רבים, וגם אז התמריץ איננו מלא. אינני רוצה להעסיק עכשיו את הועדה בבעיות מפורטות לגבי מה שנעשה במשרד התיירות ובהתאחדות בעלי בתי המלון, אני רק יכול לאמר שאי אפשר לשלם מס מעסיקים.

מר בן-עזר:

המס הזה עלול להביא הכנסה של 500 מליון לי ברוטו, אבל

חלק גדול מזה יקוזז כפי שכבר נאמר. לכן ברור שלא מן המס הזה תבוא הישועה לגרעון בתקציב. הבנתי משר האוצר ומשרים כלכליים אחרים, שלולאי עניין של פרסטיז'ה היו מוחרים על זה בכלל. לכן יש סיכוי שאם הכנסת לא תחן גיבוי לעניין, הוא ירד מן הפרק. שר האוצר שאל האם אפשר להציע לו דרכים אחרות, מקורות אחרים לכיסוי הגרעונות. אני יודע שהשתתפתי בשעתו בוועדה למלחמה באינפלציה, ובין היתר המלצנו על מכירת קרקעות המדינה. זאת "פרה קדושה" שהיתה לה הצדקה לפני קום המדינה, כדי למנוע העברת קרקעות לסקטור הערבי. במדינה ריבונית אינני מבין מדוע שומרים על "פרה קדושה" זו. אם ביום מסוים תיזדקק המדינה לחלקה מסוימת כדי לסלול כביש או למטרה ציבורית דומה, ישנו חוק שמאפשר להפקיע את החלקה הזאת. יש כאן מקור כספי לגיוס מיליארדים רבים, כי אני בטוח שאלפי אזרחים, ואפילו עובדים, היו שמחים לחסוך לאו דוקא בצורה של רכישת אגרות צמודות אינדקס המכבידות מידי שנה בשנה על תקציב המדינה. כפי שבזמנו, כאשר שר האוצר אשכול העלה חוכמת "פרדס בחסכון" אנשים מכל שכבות העם עמדו בתור לרכישה כך יכול להיות גם לגבי קרקעות כאמצעי אדיר לספיגת כספים. אינני מבין מדוע האחראים בקרן הקיימת ובמינהל מקרקעי ישראל, לא ישבו פעם על מדוכה זו ויחליטו להעמיד לרשות הציבור את רכישת הקרקעות.

מר גולומב:

בשנת הכספים 1973/4 הוזמנו

הבנקים וחברות הביטוח לשר

האוצר והסכמנו לשלם 3.5% מס על עמלות, בעיקר עבור הטיעון של מר ספיר שהוא צריך את הכסף, ושחשלוש זה הוא "עד שיהיה מס ערך מוסף". בנתיים המס הזה, שהוא למעשה מס מעסיקים, הגיע ל-5%. הדיון הזה החקיים בוועדת הכספים, ובציבור לא היה אפילו ידוע על כך. הפקידות באוצר לא שמחה לב

3.3.75

לכך, וכאשר הוחלט על מס המעסיקים החדש, התברר שהכנסות הכיסוח והבנקים יצטרכו לשלם 9% מס מעסיקים, אלא אם הכנסות הקודם ביין מגי המיסים האלה. אני חושב שלא יתכן ששני ענפים אלה של המשק יופללו לרעה לעומת כל האחרים, שיצטרכו לשלם 4% בלבד.

היו"ר י. הורוביץ:

אני רוצה להציג את ההרהור שקיים בציבור וגם בכנסת:

מהי מטרת החוק הזה? אני מבין שהמטרה היא ביותר וחסר כסף, על כך לא צריך לחזור; האם הפיתרון הוא להשיל מס על תעסוקה? הרי מדברים על 55 אלף או 60 אלף מובטלים; מנחמים אותנו שיש גם בארצות אחרות אבטלה. איפה תהיה האבטלה? הרי למועצות המקומיות אתם מכסים את הגרעונות, ואת המנגנון הממשלתי משאירים כפי שהוא. זאת, בפרישת שבה היצור נמוך, הרי פירוק העבודה נמוך, ובלאו הכי קיימת נהירה אחרי עבודה בטלניה, מדינה שחיה מ"חלוקה" - לאן נגיע? במקום לחשוב על פיתרון לבעיה האבטלה, אומרים: תבואו אלינו ואנחנו נפצה אותכם: 20 אג', 24 אג' - תצאו מורוחים. מהי התוכנית של משרד העבודה, של משרד המסחר והתעשייה - מה יקרה כאשר יהיו 55 אלף מובטלים בממוצע, כלומר שבשיא יתכן ויהיו אפילו 85 אלף? לאיזה מפעלים, לאיזה יצור, לאיזה יצוא אתם ממנים אותם, כך שכדאי יהיה ליצר ולייצא? אנחנו מבקשים השוואה שלא תהינה מן הסוג "אנחנו מודעים לבעיה". החשש שלנו הוא שלממשלה אין תוכניות אלטרנטיביות. כאשר המשק היה צמא לעובדים אפשר היה להביא לפיזור עובדים. היום קשה יהיה כקריעת ים סוף להוציא עובדים מעיריית תל-אביב, למשל, או מן הממשלה. שאלתנו היא האם אתם החלטתם שמפעלים כושלים שריבים להתפרק, או עיריות כושלות יפשוטו את הרגל, וישארו רק אלה המכוננלים להינות יעילים? הצעדים שנקטתם עכשיו מראים כאילו את ההפך מזה. האם כך מקודדים את היצרן, האם מה שעשיתם עכשיו מסקף את המצב של עם במצור? אנחנו רוצים לדעת מהי התוכנית שלכם. כאן אין מדברים מעל במד פתוחה לקהל. זהו דיון מנימי ואנחנו רוצים לקבל תשובה.

גב' גילת:

אני מופיעה כאן בשם ההסתדרות, שכידוע קיבלה את העניין הזה

בצורה של הלם והתנגדה לו בחריפות. אנחנו מבינים שהממשלה זקוקה לכסף, אבל לא נראה היה לנו שזאת הדרך הנכונה, אלא הדרך הקלה. עד כמה שזכור לי, זאת הפעם הראשונה שהאינטרס של כל היצרנים זהה לזה של המשק ההסתדרותי. עיקר התנגדותנו היא למס המעסיקים, כי אנחנו חוששים שצעד חמור זה יוביל אותנו בסופו של דבר לאבטלה. זאת הבעיה המדאיגה את ההסתדרות על כל חלקיה, החלק היצרני והצרכני כאחד. כמובן שאילו אפשר היה לבטל בכלל את מס המעסיקים הינו מקבלים זאת ברצון, אבל אנחנו רואים הישג גם בזאת שהמס הוקל.

אין זה סוד שההסתדרות ניהלה

מו"מ עם הממשלה והגיעה לסיכום (שעדיין לא אושר ע"י הוועד הפועל); אשר בו הסעיף הראשון מתוך שמונת הסעיפים מדבר על האבטלה. הדבר השני בחשיבותו זו העמקת גביה מס אמת. צריך לברר על הקמת מנגנון מיוחד למטרה זו. הסיכום הזה עדיין איננו סופי, צריך יהיה לבדוק מה יהיה גובה הפיצוי שיידרש, לפי מידת הפגיעה שיפגעו העובדים. התמיכה לפחות את העובדים היא חביעה לגיטימית של ההסתדרות. לאור ההתיקרויות שכבר התרחשו, יש בהחלט מקום לדאגה. אני יכולה להביא דגמא קיצונית שתחום הדטרמנטים עוד מעט יעלה לאדם 5 לילעשות מקלחת, וכביסה של חולצה תעלה מחצית מחירה של חולצה חדשה. צרכנים לא יקנו, המחסנים לא יתמלאו - כפי שקרה לגבי הגבינות. היצרנים אינם מרויחים מההתיקרויות אלא להיפך; הם יפשוטו עובדיהם והמפעלים ייסגרו. ועדת הכלכלה צריכה גם כן לבדוק את העניין ולהקדים תרופה למכה. אם הצרכן קיבל הלם, זה יפגע גם ביצרן. אנחנו כולנו מצוים לשמור שלא תהינה התיקרויות, ובמידה שהן תהינות לבוא - שתהינה מבוקרות. יש לנו גם בקשה מיוחדת: שההוזלות עליהם הוחלט לקראת חג הפסח לא יבוטלו

3.3.75

כולן לאחריו. היות והיתה התנגדות מצד שני משרדים ממשלתיים להוזלת מחיר הבשר הקפוא, אנחנו רוצים שגם אתם תשמיעו את קולכם כדי לתמוך בהצעת משרד המסחר והתעשייה להוזיל מחיר הבשר הקפוא ב-2 ל%.

א. דוברת:

אני חייב להקדים ולאמר שעד היום לא מצאתי לגבי שום נושא כלכלי פתרון אידיאלי. לפעמים מצליחים למצוא פתרון טוב יותר לתנאים המסוימים, ולפעמים הפתרון הוא לא כל כך טוב. תמורת כל הישג חייבים לשלם מחיר מסוים, והשאלה היא רק אם הוא כדאי. פעם חשבו שיש בטבע כמות בלתי מוגבלת של מים ואויר, אבל היום יודעים שגם לזאת יש מחיר.

אתחיל בדברי היו"ר: אנחנו רוצים

להאיט את הכל - את התמנקה, את תעסוקת היתר, את ההשקעות (חוץ מאשר בתעשייה), את הצריכה הציבורית ובעצם הכל חוץ מהיצוא. המחלה של המשק הישראלי היא האינפלציה, ובגללה אנחנו מפגרים בפתרון הבעיה המרכזית שלנו העומדת בשורה אחת עם בעיית הביטחון מבחינת חומרתה: בעיית מאזן התשלומים. אפשר לרפא מחלה זו רק ע"י האטה, ריסון, צינון - פרט לאותם דברים שעומדים בעדיפות ראשונה. לכן הסיכוי היחיד וההצדקה היחידה של המדיניות שהוצעה ע"י הממשלה היא: האם אמנם היא תצליח להאיט באופן זמני את כל התהליכים האלה, כחלק מהתהליך של הבראת המשק. אנחנו לא מאלתרים אנחנו שוקדים על כל הצעה במשך ימים ולילות, ולפעמים אמילו חודשים; מס ערך מוסף הוא דוגמא כמה זמן עובר עד שמתגבשות כל ההחלטות לפרטיהן. אין אנחנו עושים שום דבר בחיפזון.

היו"ר י. הרוביץ:

ומדוע זאת שבועיים לפני הגשת מסקנות בן-שחר?

א. דוברת:

יש שיקול. הקואליציה הזאת של ההסתדרות ושל המעסיקים, נגד מי היא מופנית - נגד כלכלני הממשלה? איזה אינטרס יש להם? יחכן והם טועים בשיקול, כמובן. דיברתי עם הטובים שבכלכלנים והם תומכים באופן בסיסי בצעד הזה (וביניהם חלק חשוב מן הכלכלנים שבועדת בן-שחר) כי אין דרך אחרת כדי להשיג את היעדים בתחום ריסון האינפלציה ושיפור מאזן התשלומים בהמשך לתהליך החיובי שהתחיל ב-1974. אסור לעבור על גבולות של גרעון מסוים, גם אם יכול להיות וכיון מהו הגבול הזה. אנחנו אמרנו שהגבול הזה הוא ב-1.5 מיליארד. כדי להגיע לכך יש בעיני עדיפות לדרך של קיצוצים בהוצאות, אילו הדבר היה ניתן מבחינה חברתית ופוליטית. הממשלה הגיעה לידי מסקנה שאין ביכולתה לקצץ קיצוץ נוסף בהוצאות. בתקציב הזה הצריכה הציבורית צריכה לרדת ב-1% במשך שנת התקציב; ההשקעות שבתקציב צריכות לרדת ב-15%; תשלומי העברה לא ירדו. מחובת האוצר היה לאמר: אם רוצים ב-1975 יותר ביטחון, ועל אף זאת לקיים את רמת השרותים הנוכחית, אין ברירה אלא לספוג כספים נוספים מן התיבור, מדוע מסתערים על מס מעסיקים? מדוע מס קניה טוב יותר - פרט אולי לאוחו סקטור שם קניה לא תל עליו... לדעתנו מס על השכר עדיף מכל הבחירות על מס קניה. פרט לנושא מאזן התשלומים, האבטלה היא אחד המבחנים שלאורו צריך לבחון כל תוכנית. לפי דעתי ולדעת עוד כמה חברי, צריך היה להטיל מס מעסיקים יחד עם הפיחות. הפיחות הוא אקט אינפלציוני שמזרים כסף למשק, וסברנו שאנחנו חייבים לשאוב חזרה חלק מן הכסף הזה. ומתוך שיקול ציבורי פוליטי הוחלט לדחות את העניין, אבל אנחנו חייבים לשאוב את הכסף הזה כדי למנוע אובדן מלאי מטבע זר, שבהכרח עלול להביא למאות אלפי מובטלים אם לא יהיו לנו דולרים. אם חוץ כדי תהליך ההבראה של המשק צריך יהיה להיות באופן זמני עם שעור של 35 אלף מובטלים, הרי שלקחנו בחשבון חריגה מסוימת לתקופה מסוימת עד אשר יקלטו העובדים הבלתי מועסקים האלה, ביצוא, בתעשיות שעובדות למען צרכי הביטחון וכו'. המטרה היא לא לחרוג מעבר לגבול של אחוז אחד מעל למצב שמוגדר כ"תעסוקה מלאה" כלומר עד 4.5% בלתי מועסקים. את המחיר הזה מוכרחים לשלם, כי אחרת התהליך לא יכול

להצליח. זו מטרתה של המדיניות מאז מלחמת יום כיפור. בנובמבר 1973, שלבים אחדים ב-1974, מרץ 1975, רפורמה במיסוי ומס הון מוסף. לפחות הכלכלנים צריכים לחמוך באשר אני אומר שבמשך 5 השנים הקרובות אין לצפות במדינה הזאת לישועות ולנחמות! לא תיתכן רפורמה שפרושה הקלה של העול והנטל 8 לא ב-1975 ולא ב-1976. תיתכן רק הקלה על קבוצה אחת והכבדה על קבוצה אחרת, כדי להשיג את המטרה העיקרית שהיא שיפור מאזן התשלומים.

היו"ר י. הורוביץ:
 נגיד שהייתם מטילים מס על שירותים וכתוצאה מזה היו נאלצים לפטר עובדים. את מי כדאי לפטר, את עובדי השרותים או את עובדי הייצור?

א. דוברת:
 בנושא זה, אני וכל חברי באוצר פתוחים לכל רעיון, אבל השאלה היא איך לעשות זאת.

מר זיו-אב:
 שמענו בזמנו ממר ספיר שיש בממשלה 10% אבטלה סמויה. אילו הטילו את המס על המנגנון הממשלתי, כלומר ע"י קיצוצים בחקציב - המפורטים היו אנשי השרותים ולא אנשי הייצור.

א. דוברת:
 הייתי רוצה להיות במצב שאוכל לאמר יותר מזה; אני יכול רק לאמר שהממשלה ערה לצורך לצמצם. זה מצא ביטוי מסוים בחקציב. הבעיה היא שלא יודעים איך לעדוה זאת. המעסיקים במקומות העבודה השונים בארץ יודעים מה הקושי.

היו"ר י. הורוביץ:
 אבל איך שהמפעלים צריכים לעשות זאת, אתה יודע?

א. דוברת:
 כן. אתה צודק בחמיהתך. יש שאלות שאין לי עליהן תשובה. אני לא יודע איך לפעול בגיזרה של הממשלה, וגם מומחים גדולים ממני יודעים כוח אדם, אינם יודעים.

פ. דרובלס:
 אם לא יודעים איך צריכים לפעול, צריך להחפטר. נציג האוצר לא יכול לבוא לוועדה ולאמר: אנחנו יודעים מה צריך לעשות, אבל לא יודעים איך...

א. דוברת:
 אם יש לך רעיון טוב איך לעשות זאת בצורה יעילה - אוזננו קשובה.

השתמשו כאן במילה "גזירות"; אני רוצה להדגיש שעל הציבור בישראל טרם הוטלו גזירות כל שהן. ב-1973, בחודשים שעד למלחמה, עלתה הצריכה לנפש ב-9%. עד סוף השנה עלתה בעוד 3.3%. ב-1974 עלתה הצריכה לנפש ב-6%. זאת העליה הריאלית. כאשר שר האוצר אמר שפתרון הבעיות שלנו מחייב להוריד ב-1975 את רמת הצריכה ב-5%, אימצנו את היעד הזה אבל נוכחנו שאין בידינו להשיגו. התקציב הזה עדיין יביא לעליה של 1.7% ברמת החיים גם ב-1975. אפילו אליו הצלחנו לרדת ב-5%, עדיין היתה רמת החיים גבוהה יותר מאשר ב-1972. האם במצב כמצבנו אפשר לאמר שאלה גזירות? כל מי שלא יטיל גזירות על הציבור כדי שיוריד את רמת חיו, חייב להחפטר. אני אומר זאת גם לשר האוצר, ואני שמח שהוא מקבל את האדגר - אם כי נוכח הקואליציה שבין ההסתדרות

ולשכת התאומ, אין ביכולתנו לעשות זאת. מציאות פוליטית איננה נחנת לשינוי ע"י יועצים כלכליים, גם אם הייתה רוצה בכך.

עיקר יתרונו של מס המעסיקים

הוא ראשית כל בכך שהוא נותן הכנסה. מכירת קרקעות המדינה זה אמנם רעיון טוב - ובאותה ועדה שגם אני השתתפתי בה הצטרפתי להצעה ששר האוצר העלה אותה עכשיו מחדש - אבל זה תהליך שיקח זמן רב עד אשר תהיה מכך הכנסה. ב-1975 זה לא יתן לנו את ההכנסה שאנחנו צריכים, אם כי אני חושב שזו הצעה הראויה לשיקול, וכאזרח אני גם בעד השיקול הציבורי החברתי המסתתר מאחורי זה. לעומת זאת המס יוכל לתת הכנסה מיד, ונוסף על כך יש בו כמה מן היתרונות העיקריים של מס ערך מוסף. גם ההכנסות ממס ערך מוסף יבואו ב-80% משכר ורק ב-20% מרווחים. נכון שהמס הזה מפלה את היצור המקומי לטובת היבוא, ואמנם היחה מחשבה לשלב את זה בצו על היבוא. שלחנו אנשים למוסדות הבינלאומיים כדי לברר את התגובות, והיחה התנגדות. יחד עם זאת, זה לא חמור כי מדובר רק על כמה חודשים. עקרונית הכלכלנים של קרן המטבע הבינלאומית תמכו בהצעה שלנו, אבל אמרו לנו שהעלאה כזאת עלולה לסכך את האשראי של 250 מיליון \$ שכנראה נקבל מן הקרן בזנה הקרובה. לכן, בעתיד העיוות הזה יתוקן והוא לא ישבש את מערכות המשק לטווח ארוך. יש גם עיוות אחר: האפליה לטובת ההון. על הרווחים לא הטלנו הפעם מס. הייתי מבין אילו הפועלים היו אומרים: אנחנו רוצים לקבל חמורה מן המעסיקים, שאינם משלמים מס על הרווחים שלהם - עד שיבוא מס ערך מוסף. לעומת זאת, אינני מקבל את הנימוק הכלכלי כאילו יש למס זה השפעה שלילית על השקעות; זיקולים של השקעות לא עושים בשוזה של חצי שנה, והרי המס מוגבל לתקופה זו. לכן אני רואה במס הזה את כל המעלות של מס ערך מוסף, ועוד יתרון בעל ערך: אפשר להטיל את המס הזה ללא צורך בהקמת מנגנון נוסף, ללא הנהלת חשבונות נוספת, וללא כל אחת החטרונות שמנעו מאתנו להפעיל את מס ערך מוסף עד כה.

צריך היה להטיל את המס על כל חלקי המשק.

מר רוט-לוי:

פרוש הדבר היה שהממשלה היחה צריכה לצמצם בשנה אחת את מספר עובדיה ב-7.5%. היא איננה יכולה לעשות זאת.

א. דוברת:

מדוע זה בלתי אפשרי בממשלה ואפשרי במפעלים התעשייתיים?

היו"ר י. הורוביץ:

נניח אפילו שהממשלה היחה רוצה - ההסתדרות לא תיתן לה.

א. דוברת:

מדוע ההסתדרות תשלם עם פיטורי עובדים בחעשיה ולא עם פיטורים

היו"ר י. הורוביץ:

בשרותיים?

נדמה לי שגם אם לא פתרחי את הבעיה, אמרתי את דעתי במידה מספקת בנושא זה. אין לי מה להוסיף על כך. אני רוצה לציין עוד יתרון שיש למס הזה: המס מוטל בצורה שווה על הכל, ולכן קל לגבות אותו; בשלב שני אפשר לבדוק את בעיית הריוחיות בענפים מסוימים, או במפעלים מסוימים שמסיבות מיוחדות ראויים לכך, ואז אפשר למצות במידה והדבר מחייב.

א. דוברת:

בדרך סלקטיבית כזאת מגיעים לכך שעליהם המתייחסים תהיה קלה יחסית. אגב, אם לפי חישובים ההכנסה תהיה קטנה, סימן שהמגיעה לא כל כך גדולה ולא צריכה להיות ההנגדות כל כך חזקה. אם יש בעיות, נפתור את הבעיות של הענפים או של המפעלים הבודדים, לפי מצבם הספציפי. כאשר הדבר מוצדק, אפשר למצוא דרכים לעזור ע"י אשראי ובזרמים אחרים, אבל לא ע"י מכשירים של מדיניות. לדעתי המדיניות צריכה לחול על הכלל, ולפצות את אלה שמוצאים לנכון לפצותם. הצעד הזה לא זו בלבד שאיננו נוגד את הרפורמה, אלא גם מסייע להפעלתה. כמובן שלא יכולה להיות הקלה בנטל המיסים. היות ובעיני הציבור מזוהה הרפורמה עם הקלה בנטל המיסים הישירים, היה חשש שאם יחד עם הרפורמה תבוא גם הכבדה בנטל המיסים העקיפים, יתקבל הדבר בציבור כרמאות. לכן יש יתרון בהפרדה. היה גם שיקול כלכלי בסיסי בקביעת העתוי: ברביע הראשון של השנה נתונה בד"כ המדינה במצב החמור ביותר מבחינת היחס בין הזרמה כספית אינפלציונית ע"י הממשלה לכיסוי ההוצאות, ובין הפיגור העונתי הרגיל בהכנסות. הממשלה החליטה להוציא ברביע הראשון רק 20% מהתקציב, במקום 25% כרגיל, אבל גם זה לא יספיק. לכן חשוב שיהיה לנו מכשיר אשר יתן הכנסה מיד, דוקא ברביע הראשון של השנה. היות ואיננו אשפים, ועלול להתברר שהספיגה היחה יותר מידי גדולה - אפשר יהיה במסגרת הרפורמה לחקן את המצב, כלומר להסתמק בהורדת מיסים מבלי להטיל מיסים נוספים לספיגה. לכן סברנו שנכון להפריד בין השניים, גם מסיבה כלכלית וגם מסיבה ציבורית.

אני רוצה לסיים בנקודה של אור.

אין זה נכון שיש קלות דעת, אימפרוביזציות, הליכה ללא כיוון. כל המערכת הזאת המכוונת לצימצום הגרעון, צריכה לתת תוצאות חד משמעיות. בעוד שבשנת 1974 קיבלה הצריכה הפרטית 80% מטל החוספס של המקורות למשק (הן מאלה שנוספו על הגידול על סה"כ המקורות והן מן המקורות המתכננים בעקבות ההאטה בהשקעות) הרי שב-1975 תקבל הצריכה הפרטית רק 36%, אם המדיניות הזאת תתגשש. לעומת זאת היצוא, שב-1974 ירד ריאלית אע"פ שהיצוא התעשייתי גדל ריאלית ב-15% (למעט יהלומים) הוא יקבל ב-1975 46% מחוספת המקורות, וזאת המטרה של המדיניות, כך שהפועלים המובטלים זמנית יוכלו לעבור ליצוא. כדי להשיג יעד זה שום מחיר לא יקר מידי, אפילו לא הנזיפות שמקבלת הממשלה מכל מיני גופים בציבור.

לבסוף אני רוצה לציין שלא היחה

כאן הפתעה לציבור. מסקרים שעשינו, התברר ש-80% מן הציבור מצפים לחוספת מיסים ויודעים שאין מפלט מזה. עוד אין לנו סקר מדעת הקהל לאחר הצעדים האחרונים, אך שבוע לפני זה עדיין היו 75% מן הציבור בדעה שיש מקום לוייתורים נוספים בצורת הורדת רמת החיים. לכן אני סבור שזאת הדרך הפוליטית הנכונה גם מבחינתה של הממשלה, ואשר תביא לתמיכת הציבור ותענה לצרכים האמיתיים של המשק.

מר בירגר:

הערה ראשונה ברצוני להעיר בענין

ההתיקרויות. בחודש דצמבר נבאו כל הכלכלנים שהאינדקס יעלה ב-12% עד 14%, ולמעשה הוא עלה ב-8%. כתבו שצפוי גל התיקרויות חדש בינואר, והנה האינדקס בינואר עלה גם כן הרבה פחות ממה שניבאו ובמידה גדולה בגלל התעשייה; העליה היחה כתוצאה מהתיקרות עונתית של ירקות ופירות; סה"כ עלה האינדקס ב-1.9% מגמת ההתיצבות במחירים נמשכה גם בפברואר ואולי אפילו החזקה במידה מסוימת. לאחר הטלת שני המיסים החדשים שוב מדברים על התיקרויות, אך לדעתי השפעתם של המיסים האלה על התיקרות היא שולית. מס קניה מוטל היום על שורה לא ארוכה של מוצרים, שבחלקם הגדול נחשבים בקטגוריה של מותרות. המס איננו מוטל על המחיר לצרכן אלא על המחיר ליצרן, כך שהוא איננו מהווה יותר מ-2% מן המחיר לצרכן. אם הצרכן יתנהג בצורה הגיונית, אפשר יהיה להביא את היצרנים לספיגת אחוז אחד או שניים נוספים. יש נטיה גדלה והולכת של ספיגת התיקרות במרבית הענפים בהם מוטל מס קניה במישרים. התפתחות זו תיקבע ע"י התנהגות הצרכנים, שבגלל מצב המשק מחחילים להראות בגרות. זה משפיע על המחירים יותר מכל טעולה אחרת. לכן איננו מצפים להתיקרות כתוצאה מהגדלת מס קניה, לא בפברואר ואולי גם לא במרץ. בקשר

למס מעסיקים, שעדיין לא הוטל, אמילו אם הוא יהיה בשעור 4% זה לא ישפיע על מחיר המוצרים ביותר מאשר אחוז או אחוז וחצי.

ההענות למבצע ההוזלות הוא מעבר למצופה מצד כל הגורמים, גם בגלל המצב בשוק. אנחנו צופים שמבצע ההוזלות ימשך בחלקו גם אחרי פסח, כלומר לא יחזרו למחיר שהיה בתוקף לפני כן. בענפים מסוימים מס הקניה מאפשר לנו לקזז הוזלות בחומרי גלם. יש ירידת מחירים של שלחין, למשל, בעולם; ירידה זו תתקזז עם תוספת המס. לולאי המס הזה, אני מניח שההפרש כתוצאה מן ההוזלה במחיר חומרי הגלם, היה נשאר בכיסי היבואנים ואולי היו משלמים על זה מס הכנסה; לצרכן זה בודאי לא היה מועיל הרבה.

אני רוצה להזכיר שבמצב הנוכחי

במשק, כל מפעל תעשייתי רציני שעוסק ביצוא מתקשה עדיין להשיג עובדים - אם זה במעלות ואם זה במרכז תל-אביב. עובדה היא שבענף הלבדים נמלטו מאות פועלים בצורה מסודרת, כאשר חלק מהם הועברו ישר למפעל באשלוך, מבלי שהיו מובטלים אמילו יום אחד. יש גם אפשרות לכוון פועלים למפעלים שעוסקים ביצוא, שהם יעילים, וכיום מחלבטים בקשיים להשיג כוח אדם בגלל התחרות בשוק מצד מיפעלים אחרים שיעילים פחות ושעובדים בשביל השוק המקומי. מס מעסיקים עשוי לגרום תמורה דוקא בכוון שתאפשר ניידות עובדים למפעלים שעוסקים ביצוא וכיום מחלבטים במחסור בידיים עובדות. זה דבר מאוד קשה ומסובך, וצריך להיות מודע לבעיה, שיחכן שהקליטה של הפועלים תהיה יותר איטית מאשר הפליטה. אנחנו מוכנים למצב הזה, יש לנו משה משוחף עם משרד העבודה, ואנחנו מתכנסים לדון יום יום בבעיות שמעוררות בכל מפעל ומחפשים כיצד לעזור לבעיה הספציפית שלו להמשיך בעבודה במתכונת הקיימת או, לפי המקרה, לעזור לפועלים לעבור למפעלים אחרים. אנחנו פועלים בעניין זה ונוקטים באמצעים סבירים כדי למנוע מצב שאף אחד מאתנו איננו רוצה בו.

אין מס אשר אפשר לאמר עליו

שהוא מס טוב, כשם שאין עיתוי מוצלח להשלט מיסים. התברר שאמילו אותו מס הכנסה, שמקובל לחשוב כי הוא מס צודק ופרוגרסיבי, משפיע בצורה שלילית אם אין אפשרות לגבות אותו נכון. לכן, כשבאים להטיל מס צריך לבדוק אם הוא מוצדק מבחינה כלכלית חברתית, אבל גם אם הוא ניתן לגבייה. אם מטילים מס שאיננו ניתן לגבייה בצורה נכונה, זה אסון למשק. זאת הבעיה היום של מס ההכנסה. כולנו יודעים שכדי להשיג את הסכומים שבהם מדובר, הקיצוצים במקידות לא יחנה חשובה. במשרד שלנו, למשל, יש כ-900 עובדים. מביין העובדים האלה כ-250 עובדים במכונים למחקר. מתוך 700 הנותרים, 300 בערך עוסקים במקחות ובכל יום אנחנו שומעים תלונות על כך שאין מספיק פקחים. מן היתרה אפשר אולי לקצץ 10%, אבל אם תבדקו את ספר התקציב תראו שמשרד המסחר והתעשייה קיצץ יותר מזה ב-1974. זה כמובן לא יתן לנו מיליארד לי וגם לא חצי מיליארד; פיטורי עובדים בממשלה לא יביאו את הסכומים הדרושים, אם כי אני הראשון הטוען שצריך בכל זאת לעשות אותם. בזמנו, כאשר ארגנתי את המלס, נקטתי בדרך זו בצורה תקיפה, אבל צריך להיות מעשי ואני יודע שסכומים אלה אינם עומדים בפרופורציה למה שדרוש.

אם לסכם, הרי המשרד שלנו י

צופה שבשטח ההתיקרויות אנחנו הולכים לקראת התיצבות מחירים, בתנאי שלא יהיו זעזועים שהיו אינם נראים באומק. יש קצת ירידה במחיר חומרי הגלם וגם זה ישפיע על המשק שלנו. עובדה היא שלצרכנים יש פחות כסף וזה משפיע על התנהגותם. אשר לאבטלה, אנחנו מודעים לבעיה בשטח התעשייה. אנחנו דואגים לנושא ונוקטים בצעדים סבירים שיוכלו למנוע התדרדרות.

3.3.75

היו"ר י. הורוביץ:

למצגי הממשלה אני רוצה
לאמר, כי אע"פ שייצגתם

יפה מאוד את עמדות משרדיכם, אני רוצה להביע את מודת רוחי בשם כל
הועדה מן העובדה ששר האוצר ושר המסחר והתעשייה לא השתתפו אתנו בדיון
זה, אם כי הוזמנו אישית.

מ. דרובלס:

קודם כל אני רוצה להודות
ליו"ר שיזם את הדיון הזה.

אפליא הדבר שבדיון כל כך חשוב לא מצאו השרים הנוגעים בדבר לנכון
להשתתף. אציע שלא נסיים את הדיון בטרם נשמע את השרים. אנחנו צריכים
להחליף דעות באופן ישיר אחד, ואולי הם יקבלו את העצות שלנו. לפעמים
הממשלה לא כל כך קולעת למטרה בחוקיה, ובמקרה זה נכשלה. לא כל יום
קורה שיש קואליציה בין לשכת התאום לבין ההסתדרות. בשביל מה צריך
היה שר האוצר להודיע שעד יולי לא יהיו מיסים נוספים, אם לא היה בטוח
בכך? אפילו אדם פרטי איננו יכול להרשות לעצמו להצהיר הצהרות ולפעול
בניגוד להן, על אחת כמה וכמה שר בממשלה. ובענין מס, במקום להתייעץ
חחילה עם הגורמים השונים, יצאו בהצהרה כדי לבוא אח"כ ולהודיע
שהמיסים לא יוטלו מהראשון במרץ אלא מהראשון באפריל, ושהמס לא יהיה
7.5% אלא 4%. אני מציע שתשבו עוד פעם, ואולי תחליטו להטיל את זה
רק ביוני, ובמקום 4% לא יהיה שום דבר... אני מתייחס בהערכה מרובה
למי שיש לו האומץ לבוא הנה ולהודיע שהוא איננו יודע את התשובות
לבעיות, אבל אנחנו לא יכולים להסתפק בהודעה כזאת. ברור לנו שאותם
מובטלים שיהיו כתוצאה מכך, יפלטו מהסקטור היצרני, והם יפנו לסקטור
של השרותים. הממשלה היתה צריכה קודם כל להראות דוגמא בעצמה, אפילו
אם זה יחן רק סכומים מעטים. הדבר חשוב לפחות כאקט פסיכולוגי. אחרת
לא נוכל לבוא אל הציבור ולשכנע אותו שישכים לשאת בנטל. יחכן שיהיו
מפעלים שונים שיגבירו את המיכון, כדי להימנע מן הנטל הנוסף של מס
מעסיקים. במלונות, למשל, זה בלתי אפשרי, כי החלק של העובדים הוא
גדול מאוד והם לא יוכלו לעמוד בזה. שאלה היא אם זה לתועלת המדינה
להגביר עכשיו את המיכון במפעלים, כאשר עומדים בפני בעיות של אבטלה.

אני חושב שזה מן הסימנים
של זילזול בוועדת הכלכלה שהסקרים לא הופיעו כאן. לא יחכן רק לבוא
ולמסור מה שרוצים להגיד, ובנתיים לעשות מה שרוצים. אני מציע לא
לסכם את הדיון אלא לאחר שיופיעו שר המסחר והתעשייה, שר האוצר ושר
העבודה.

א. לבנבראון:

נציגי הממשלה לא הצליחו
לשכנע אותי בנכונות המדיניות

הזאת. אין להתרכז רק במס מעסיקים, אלא צריך לזכור שגם מס הקניה
מהווה נטל כבד על הצרכן. החישוב שההתיקרות לא תעלה על 2%, איננו
מחייב איש. צריך לזכור שב-1974 כבר היתה עליית מחירים בשעור 54%,
אע"פ שהשכר עלה רק ב-30%. על כן צריך להתנגד גם למס מעסיקים וגם
למס קניה, כי שניהם "יגולגלו" על המחירים לצרכן. הכיוון של המדיניות
הכלכלית הוא לפגוע יותר ויותר דוקא בשכבות התלשות. נציג משרד המסחר
והתעשייה הזכיר שיש ירידה במחירים בשוק העולמי, גם בחיטיץ ובסוכר.
במקום לבוא ולהוזיל את המחירים של המצרבים האלה לצרכן, החליט משרד
האוצר ללכת שוב בכיוון שלקיצוץ סובסידיות שיעלו את המחירים. צריך
קודם כל לבטל את השחרורים מתשלום מיסים, צריך לבטל את הפריבילגיות
ואת ההנחות היוצאות מגדר הרגיל שהממשלה נותנת לחברות ולמפעלים
שונים, שעולים למדינה מאות מליונים ואולי אפילו מיליארדים - ועדיין
אינני מדבר על העלמות מס, אלא על שחרורים "לגיטימיים". נכון שאפשר
גם לקצץ בשרותים, אבל לא זה מה שיפתור את הבעיה. עיקר הסיבה למצב
הכלכלי החמור נובע מן המדיניות הכללית של הממשלה, מתקציב הבטחון

הגדול. נכון שלשנים הקרובות אין לצפות לישועות ולנחמות, כפי שנאמר לנו כאן - אם ימשיכו באותה מדיניות. מבחינה כלכלית גרידא הפתרונות האלה אינם פתרונות. הם יביאו לצמצום היצור, סגירת מפעלים ואבטלה. אין אפשרות להעביר את כל המשק לפסים של יצוא, כי גם בשוק העולמי יש משבר. אין אני רואה ישועה גם במס ערך מוסף. האגודים המקצועיים באותן ארצות שם הוא קיים, מכריזים שזהו מס רגרסיבי, כי הוא מוטל באותה מידה על הפועל ועל בעלי הון. לא זאת הדרך לפתרון הבעיות הכלכליות. אני מסכים להצעה להזמין את השרים, ולדעתי צריכה ועדה הכלכלה לתת את דעתה למדיניות הכלכלית של הממשלה בכללותה, ובהקשר עם המדיניות הכללית.

פ. גרופר:

אני מוחה על כך שמביאים נושא לדיון לאחר שהחלטות כבר התקבלו. בסופו של דבר הרי נוציא מסקנות מן הדיון הזה, ומה טעם יהיה להן? אני מוחה על כך שכאשר המצב במשק קשה, מחפשים פערים לעזאזל. מדברים על מעלימי מס בסכומים עצומים - האם מישהו אסר על הממשלה לגבות את המיסים כמו שצריך? אם היא איננה מסוגלת לזה, עליה להחזיר את המנדט. כל הציבור המאורגן, כולל המעסיקים, מתקומם נגד אלה שאינם משלמים מס אמתי; מניין לנו שהם בכלל קיימים?! עובדה שלא מוצאים אותם. אין אני בא לטעון כאן שמקפחים את פרנסתו של מושביץ, אבל גם בחברת העובדים יש מנהלים שמרוויחים 20,000 ל"ל לחודש; זו לא תופעה מיוחדת לסקטור הפרטי. מדוע מחפלים על הקואליציה בין ההסתדרות ובין המעסיקים? - ההסתדרות, אלה הם המעסיקים; זה פוגע בכולם. הם לא נלחמים על הרווחים שלהם; הם נלחמים נגד פיטורי עובדים. בדרך הזאת עלולה להכריח אותנו להזרים שוב מאות מליונים כדי להקל על מצוקתם של המובטלים. מה אתם עושים כדי למנוע אבטלה? הרי אפילו שר העבודה איננו יודע מה לעשות. מניין יקחו 300 מליון כסובסידיות למועצות המקומיות? - וזאת בזמן שהמועצות המקומיות בעצמן מודות ש-50% מן העובדים מסתובבים ללא צורך. האם יפטרו שם מישהו? אבל ברור לכולם שבתעשייה צריך לפטר. בצה"ל אנחנו מתגאים, משום ששם אומרים "אחרי" ולא "לפני"; אחת אומרים "לפני" ולא נוחנים שום דוגמא במנגנון הממשלתי עצמו, אפילו אם זה היה חוסך סכומים לא גדולים. כל אחד מדבר על הידוק החגורה של הזולת... כפי ששמענו כאן ממר דוברת, אחת לא יודעים איך לצאת מן המצוקה. מצד אחד מדברים שצריך לעודד את היצור ואח היצוא בכל דרך, מחליטים על אשראי ללא ריבית ושאר תמיכות, ומצד שני באים להכות בתעשייה שצריכה לייצא; אני לא יכול להבין את המדיניות הזאת. העם כולו רואה את השגיאה הפאטלית שעשיתם. הויתור שעליו החלטתם, להוריד את המס מ-7.5% ל-4%, הרס את כל האמינות שהיתה לכם. אולי תעשו עוד ישיבה, ותחליטו לבטל גם 4%?! לאחר שהשר הודיע שלא יטילו מיסים נוספים עד אשר יוגש דו"ח ועדת בן-שחר, לא יכולה כבר להיות אמינות בדבריהם של הממשלה. בחקופה קשה כזאת צריך לאחד את העם; צריך לשאוף לקרב את כל הזרמים ואת כל הגופים. העובדה שלשכת התאום של הגופים הכלכליים איננה משתפת פעולה עם הממשלה בוועדות, זאת מפולת במשק.

בניגוד לחה"כ לבנבראון, אני חושב שלא צריך לצמצם את תקציב הביטחון אלא צריך להוסיף עליו. הדבר הגרוע ביותר שעשו היה הקיצוץ בתקציב הביטחון. כולנו נלך בלי נעליים, נוותר על לחם, אבל לא על ביטחון, לא על הקיום. המדיניות שלכם הפכה את המדינה כולה לעם של אנשים בלתי ישרים. שיטת המיסים גרמה להעלפת המס, וגם הרסה את פיריון העבודה היות והאדם איננו משתכר מזה שהוא עובד יותר. אנחנו מבקשים את יו"ר הוועדה לזמן את השרים, כדי שנדבר אחת באופן ישיר בנושא זה. צר לי שצריכים לעשות זאת לאחר שהעניין כבר התפרסם בציבור. יתכן שאילו היינו מקיימים את הדיון הזה קודם, היה קל יותר לממשלה להטיל חוק בתמיכתה של ועדת הכלכלה, ולא כשהועדה מתנגדת.

א. דוברת:

איך אתה מציע לממן את התוספת הדרושה לביטחון?

3.3.75

פ. גרופר:

ברגע שתתן למפלגתי לנהל את המדינה, אנחנו נעשה זאת על הצד הטוב ביותר: נוסיף לבטחון, ונדאג לכל שאר השטחים. אחת לא נותנים לנו להיות שותפים, ואל חצפה ממני לדאוג במקומך.

א. לבני:

יש לי קודם כל שאלה למר דוברת: בטופס 102 של מס ההכנסה, ישנם כמה משבצות שצריך למלא, אבל שתיים נשארו ריקות: אחת מיועדת ודאי למס מעסיקים, והייתי רוצה לדעת במה מתכוונים למלא את המשבצת הבאה?...

יש לי הרושם שאם השרים לא

הופיעו, זה לא משום שאין להם זמן: אין להם חשובה, והם מחבישים להסתכל בעיניים של ציבור האורחים שלנו. הציבור הזה הוכיח יותר דאגה וחרדה למשק מאשר אותם שני שרים אשר ציפינו לבואם לשוא. לדעתי אין להם מה להסיבר. דרך ההתנגדות הקלה ביותר היא הטלת מיסים גלובלית; השאלה היא רק עד מתי אפשר ללכת בדרך זו, ומה תהינה התוצאות. שר המסחר והתעשייה, שצריך היה להגן באומץ על טובתה של התעשייה ועל המסחר, הוא שנתן ידו לגיזום הענף החשוב הזה של המשק. מי יבוא להשקיע פרוטה במדינה אשר בה יש מב על כל יוזמה? אשר להתיצבות המחירים - זו לא אשמת הממשלה... פשוט יש פחות ביקוש. שמעתי שבאפריל עומדים לדבר שוב על תוספת יוקר, ואז המחירים שוב יעלו. אני רוצה לחזק את ידי נציגי הארגונים הכלכליים, שצריך לעמוד לימינם; צריך גם לקרוא לסדר את אלה שהחליטו על הטלת המיסים הללו.

ג. קצב:

אין אני יודעת אם במקרה שחה"כ

גרופר היה שר האוצר, היה נטל

המיסים פחות כבד; מאידך, לא מצאתי נחמה בדבריו של מר דוברת. בתקציב שמוגש היום, אני חרדה לא לצד הכלכלי אלא לצד הסוציאלי. קבענו הקפאה של השרותים הפדציאליים, ובאופן ריאלי פרוש הדבר צמצומים. הייתי מקבלת את ההקפאה הזאת אילו ידעתי ששומרים על מצב מחירים סטטי, אבל איננו יכולים להאמין בכך ואיננו יכולים לאמר זאת לציבור. במיוחד אינני מסכימה עם העיתוי הזה להטלת מס מעסיקים. אינני באה להגן על היצרן, כי הוא ינכה את ההוצאה הזאת מתשלום מס ההכנסה; את היחרה הוא יגלגל על הצרכן. לכן לא צריך עכשיו היה להטיל מס כזה שרק יכביד על העובדים ועל הצרכנים, ועוזר לאחריה לנצל את המצב כדי ליצור פסיכოזה של אבטלה. לי לא ידוע שמחירים ירדו; אולי מחירים מסוימים לא עלו. לא הייתי אומרת שזה בא משום התבונה של הצרכנים, אלא מפני שהידקו להם את החגורה; אלה שנותר בידם כסף, יצאו לשוק וקנו כל מה שיכלו, כי חששו שבעוד כמה חודשים הכל יתיקר שוב - במיוחד לאחר שהתברר כי אי אפשר להאמין להצהרות הממשלה. אני לא יכולה במצפון שקט לייצג לציבור לא לעשות קניות או לדחות אותן; זאת המצוקה של כל ארגוני הצרכנים. טוב היתה עושה הממשלה אילו לפחות היתה מכינה אותנו למצב הזה. נכון שיש תמיד מצוקה, אבל אפשר היה לקבוע את הדברים בקצת יותר הבנה; לדעתי זה היה ממש "מחדל טקטי". אני יכולה להסביר לציבור שאנחנו במצב של מצוקה, אבל בדיברי מר דוברת לא קבלתי אלמנטים שיאפשרו לי להסביר לציבור שאנחנו הצעדים האלה היו הכרחיים. אילו לפחות יכולנו לאמר שלקחנו מהחזקים כדי להקל את הנטל מעל החלשים, יכולתי להסביר זאת. שוב אנחנו שומעים אותם נימוקים כמו לגבי הכפלת אגרות הרדיו: היות ורבים משתמטים מן התשלום, צריך להכפיל אותו וזה על חשבון אלה שעושים את חובתם? המשתמטים ימשיכו להשתמש.

א. דוברת:

אני רוצה להדגיש שדברי סולמו

במצפן: לא אמרתי ואינני חושב

שאיך לנו דרך ואיך לנו חשובה או שאיך לנו מוצא. אני משוכנע שזאת הדרך

3.3.75

הטובה ביותר לפתרון הבעיה הכוללת. אמרתי שאין לי תשובה לבעיה הספציפית: כיצד לפטר בממשלה עובדים בקנה מידה משמעותי - ודאי לא בקנה מידה משמעותי לגבי הבעיה הזאת. ככלכלן שצריך להופיע בפומם פוליטי, וכאיש המדבר בגילוי לב, היתי מאוד מעדיף שהדברים והדיונים יהיו יותר על בסיס טכני מקצועי.

היו"ר י. הורוביץ:

אני רוצה לאמר לשר דוברת שאין הוא מופיע רק ככלכלן, היות ותפקידו מחייב אותו גם להתחשב מאוד בבעיות פוליטיות. אפילו אילו הלנו כלכלנים, אי אפשר היה לדרוש מאתנו שלא לקיים אתכם דיונים פוליטיים, כי גם אתם שוקלים את העניינים הציבוריים. מאידך, אין לי ספק שאילו הממשלה היחה שוקלת רק שיקול טכני, המסקנות שלה היו הפוכות. בודאי הייתה יודעת שצריך לפטר עובדי שרותים לפני שמפטרים עובדי יצור, כי זה מכתוב השיקול הכלכלי. אם לא עושים זאת, זה מתוך שיקולים ציבוריים פוליטיים. כמובן שהממשלה איננה יכולה לעשות עכשיו מה שלא עשתה כאשר קל היה לנייד עובדים, כי היה ביקוש גדול לעובדים במשק. אז לא היה האומץ. נדמה לי שאפשר לסכם ולאמר שרוב חברי הועדה הביעו מורת רוח, ספקות רבים והתנגדות למהלכים האלה. העירו הערות והציעו הצעות, אבל נדמה לכולנו שהצעדים האחרונים של הממשלה לא יביאו לתוצאות רצויות. מה שאמרו אנשי לשכת התאום וענשי ההסתדרות מקובל מאוד על דעת חברי הועדה. אתה יכול למסור זאת לשר האוצר.

הישיבה ננעלה בשעה 1315.